

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony” do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 4 liceum ogólnokształcącego i technikum

Temat lekcji	Zagadnienia	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Czym są prawa człowieka?	- cechy praw człowieka - historia praw człowieka - generacje praw człowieka - prawa pozytywne i negatywne - łamanie praw człowieka	- podaje cechy praw człowieka; - charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; - wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; - rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka.	- przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; - omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; - przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji; - rozdziela prawa negatywne i prawa pozytywne; - buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; - wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; - bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; - analizuje materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; - ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; - organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
2. Ochrona praw człowieka w Polsce	- katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> - prawo do sądu - prawo do zaskarżenia wniosku do RPO - skarga konstytucyjna	- przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; - wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; - wskazuje zadania i	- wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; - wyjaśnia znaczenie	- omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; - przedstawia warunki, które musi spełniać skarga konstytucyjna;	- opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; - proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; - dokonyuje krytycznej analizy funkcjonowania	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony

		formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich.	indywidualnej skargi konstytucyjnej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej ▪ analizować materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony praw człowieka w Polsce.	praw człowieka w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą ochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Europejski system ochrony praw człowieka	▪ <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ <i>Europejska karta społeczna</i> ▪ <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> ▪ wymiar ludzki OBWE	▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ wymienia cele funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.	▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ wymienia zasady funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej protokołów dodatkowych, - <i>Europejskiej kartą socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka. ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący europejskiego systemu ochrony praw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą europejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
4. Światowy system ochrony praw człowieka	▪ <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i>	▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia	▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych	▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących	▪ porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w:	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych

	▪ pakty praw człowieka ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców	<i>Powszechnej deklaracji praw człowieka, oraz przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego;</i> ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka.	na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania: - Międzynarodowego Trybunału Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; ▪ wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	światowy system ochrony praw człowieka; ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga indywidualna do Komitetu Praw Człowieka; ▪ omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych,</i> - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący światowego systemu ochrony praw człowieka.	problemów dotyczących funkcjonowania światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą światowego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	▪ funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka ▪ Amnesty International ▪ Human Rights Watch	▪ podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; ▪ pozyskuje z	▪ pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka;	▪ przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji	▪ charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; ▪ dokonuje krytycznej analizy celów, zasad i	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji

	- Helsińska Fundacja Praw Człowieka - Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca - organizacje humanitarne	dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka.	- wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca; - omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; - określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; - analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka.	pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; - organizuje debatę dotyczącą działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; - przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą organizacje pozarządowe zaangażowane w ochronę praw człowieka.
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE						
1. Współczesne stosunki międzynarodowe	- podmioty prawa międzynarodowego - zasady prawa międzynarodowego - wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych.	- wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; - wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; - wymienia czynniki wpływające na kształt stosunków międzynarodowych; - wskazuje	- wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; - przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; - rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego;	- wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; - wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; - tłumaczy, jakie są źródła współzależności	- wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; - uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym	samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.

		współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym.	- omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	świecie; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych.	
2. Ład międzynarodowy	- typy ładu międzynarodowego - mocarstwa - znaczenie supermocarstw - zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. - znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej - działania regionalnych mocarstw niezachodnich, - relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej] - mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami	- wymienia poszczególne typy ładu - wymienia międzynarodowego; - wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; - przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie między-narodowym w XXI w.; - wskazuje przykładowe czynniki wpływające na kształt współczesnego ładu międzynarodowego; - wskazuje – na podstawie analizy prostych źródeł statystycznych – państwa o najniższym i najwyższym PKB; - podaje przykłady zasobów naturalnych, których dostępność wpływa na kształt współczesnej polityki międzynarodowej.	- rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; - wymienia kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; - charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; - wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; - poprawnie posługuje się pojęciem „strefa wpływów”; - określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np. BRICS, Szanghajska] - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]; - analizuje proste materiały źródłowe	- charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; - wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; - przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; - określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; - wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskiej Organizacji Współpracy]; - analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie między-narodowym w XXI wieku; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnego ładu międzynarodowego.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego ; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu międzynarodowego .

			dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	- strategiczne zasoby naturalne - zmiany klimatyczne - PKB - wzrost gospodarczy - kolonializm - neokolonializm	- podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; - wskazuje przykłady dowodzące wpływu historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - prawidłowo posługuje się pojęciem „kolonializm”; - wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie.	- wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; - podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; - wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; - przedstawia zarys historii kolonializmu [przyczyny, wpływ na rozwój poszczególnych państw i regionów]; - prawidłowo posługuje się pojęciem „neokolonializm”; - rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; - uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; - przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie; - charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; - analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; - dokonyuje krytycznej analizy mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowej.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej; - organizuje debatę dotyczącą znaczenia gospodarki w polityce międzynarodowej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Współczesna globalizacja	- globalizacja - aktorzy globalizacji - wymiary globalizacji - przyczyny i skutki procesu globalizacji - makdonaldyzacja - korporacje transnarodowe	- prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; - rozpoznaje przejawy globalizacji we współczesnym świecie; - wymienia głównych	- przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji - widoczne we współczesnym	- przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we	- formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; - porównuje i ocenia z różnych perspektyw procesy globalizacyjne	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących procesów globalizacyjnych; - samodzielnie

		- aktorów procesu globalizacji; przedstawia źródła procesów globalizacyjnych przebiegających we współczesnym świecie; - wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej.	- świecie; wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja; - wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji; - wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; - na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- współczesnym świecie; dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych] w procesie globalizacji; - analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	przebiegające dawniej i współcześnie; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący globalizacji.	gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnych procesów globalizacyjnych; organizuje debatę dotyczącą skutków współczesnych procesów globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.
5. Konflikty i terroryzm	- konflikt międzynarodowy - konflikt etniczny - separatyzm - terroryzm - rozwiązywanie konfliktów - pomoc humanitarna i rozwojowa - interwencje humanitarne - misje pokojowe	- prawidłowo postępuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terroryzm”; - wskazuje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnych Europie, Azji i Afryce; - przedstawia przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych ruchów separatystycznych; - wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; - podaje przykłady misji pokojowych realizowanych w	- prawidłowo postępuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; - wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii Europejskiej, - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; - wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; - przedstawia sposoby	- przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej państwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; - wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne;	- analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; - formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; - przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; - dokonuje krytycznej analizy wybranych	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terroryzmu; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu; - organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów

		regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; - wymienia główne organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie - wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem.	rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; - omawia przykładowe formy pomocy humanitarnej i rozwojowej; - wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; - podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; - charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; - analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; - omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; - analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu.	etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE						
1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	<i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> - cele i zadania ONZ - organy ONZ - organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych <i>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> - misje pokojowe ONZ	- podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; - wymienia główne organy ONZ; - wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ.	- przedstawia okoliczności uchwalenia <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> oraz postanowienia zawarte w tym akcie; - charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; - wymienia cele i formy misji pokojowych ONZ; - wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ:	- przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; - wymienia główne założenia zawarte w <i>Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i>; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie;	- dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych.	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; - organizuje debatę dotyczącą roli ONZ we współczesnym świecie oraz

			- Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowej Organizacji Pracy, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, - Światowej Organizacji Handlu, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego, - Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Organizacje ponadregionalne	▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową ▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20	▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych.	▪ wymienia cele następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji	▪ przedstawia strukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych	▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; ▪ rozwiązuje złożone	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli

			regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	[teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnych organizacji ponadregionalnych.	organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	- cele i zadania NATO <i>Traktat północnoatlantycki</i> - partnerzy NATO - organy i struktura organizacyjna NATO - operacje pokojowe i militarne NATO	- przedstawia główne przyczyny powstania NATO; - wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.].	- przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; - określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantycki</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; - podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; - przedstawia rolę USA w strukturach NATO; - wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; - przedstawia rozwój terytorialny NATO; - przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; - wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; - analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- charakteryzuje strukturę organizacyjną NATO, w tym omawia zadania i kompetencje poszczególnych organów Sojuszu; - wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; - dokonuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności NATO.	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością NATO; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; - organizuje debatę dotyczącą roli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Organizacje regionalne	- regionalizm - Rada Europy - OBWE - ASEAN - WNP - LPA - UA - OPA - EFTA - NAFTA - APEC - CEFTA - strefy wolnego handlu	- wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; - podaje przykłady działalności Rady Europy; - wskazuje cele działania OBWE.	- wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Ligi Państw Arabskich	- dokonuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; - analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Liga Państw Arabskich	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji regionalnych; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji regionalnych;

			[LPA], - Unii Afrykańskiej [UA], - Organizacji Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „strefa wolnego handlu”; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].		[LPA], - Unia Afrykańska [UA], - Organizacja Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu [CEFTA]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności współczesnych organizacji regionalnych.	▪ organizuje debatę dotyczącą roli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
IV. UNIA EUROPEJSKA						
1. Integracja europejska	▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie państwa członkowskie UE	▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; ▪ wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; ▪ podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności.	▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; ▪ podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia znaczenie	▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła	▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych państw do Unii Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z integracją europejskiej; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; ▪ organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej

			zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	ikonograficzne].	źródłowy dotyczący integracji europejskiej.	oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Instytucje Unii Europejskiej	▪ kompetencje UE ▪ Rada Europejska ▪ Parlament Europejski ▪ Komisja Europejska ▪ Rada Unii Europejskiej ▪ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	▪ wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; ▪ wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej.	▪ omawia zagadnienie legitymizacji głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; ▪ przedstawia strukturę organizacyjną Komisji Europejskiej; ▪ omawia strukturę organizacyjną Rady Unii Europejskiej, w tym wyjaśnia, jaka jest rola poszczególnych składów Rady i jej komitetów; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania najważniejszych organów/instytucji UE.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania instytucji UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	▪ unia gospodarcza i walutowa ▪ Europejski Bank Centralny ▪ dochody i wydatki Unii Europejskiej ▪ Europejski Trybunał Obrachunkowy ▪ przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości ▪ wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	▪ wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; ▪ wskazuje główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; ▪ podaje zadania Europejskiego Trybunału	▪ wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; ▪ przedstawia główne założenia unii gospodarczej j; ▪ podaje główne zadania Europejskiego Banku Centralnego; ▪ wskazuje źródła dochodów Unii Europejskiej i charakteryzuje strukturę jej wydatków; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu	▪ wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; ▪ analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; ▪ przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały	▪ przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania UE

		Obrachunkowego.	▪ unijnego; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ kompetencji Unii Europejskiej; rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE.	oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Fundusze i polityka spójności	▪ polityka spójności UE ▪ fundusze europejskie ▪ polityki sektorowe UE ▪ konkurencja i ochrona konsumentów	▪ podaje przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. ▪ wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych UE [np. wspólnej polityki rolnej]; ▪ wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne kierunki integracji europejskiej.	▪ wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w ramach wybranych polityk sektorowych [kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska; energetycznej; małych i średnich przedsiębiorstw]; ▪ wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; ▪ wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; ▪ analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki	▪ przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; ▪ formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE; ▪ organizuje debatę dotyczącą wykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
V. POLITYKA ZAGRANICZNA						
1. Polityka zagraniczna i racja stanu	- dبلوماسية - ambasada - urząd konsularny - racja stanu - polityka zagraniczna III RP - uczestnictwo Polski w ugrupowaniach regionalnych	- wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; - wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji.	- wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; - charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; - porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie; - wymienia organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowania polityki zagranicznej; - porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; - przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych; - analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; - dokonyuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów ich realizacji; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; - organizuje debatę dotyczącą kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Polska w Unii Europejskiej	- Polska w UE - fundusze UE w Polsce - obywatelstwo unijne	- przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; - podaje przykładowe korzyści wynikające z procesu integracji Polski z Unią Europejską.	- wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; - przedstawia czynniki, które wpływają na	- analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji; - charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; - analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania	- formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z członkostwem Polski w UE; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące członkostwa Polski w UE; - organizuje debatę dotyczącą oceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; - samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę

			pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; - wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej	- stosunki z państwami sąsiadującymi - relacje z USA - stosunki polsko-chińskie	- wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; - wymienia płaszczyzny współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; - wymienia główne cele współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami.	- przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; - omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami poza-europejskimi, np. z USA czy Chinami; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; - charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; - analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- dokonyuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA i Chinami; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; - organizuje debatę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; - samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
4. Polska a bezpieczeństwo na świecie	udział Polski w misjach pokojowych i operacjach	podaje przykłady misji pokojowych i operacji militarnych, w których brali udział	wymienia współczesne misje pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział	przedstawia okoliczności i cele uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach	dokonyuje krytycznej analizy celów, przebiegu i skutków wybranych misji	dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z zaangażowaniem

	▪ militarnych polskie inicjatywy na rzecz pokoju ▪ polska pomoc humanitarna i rozwojowa	▪ polscy żołnierze w XXI w.; wskazuje przykłady polskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji zrealizowanych w XXI w.	▪ polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; ▪ przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie.	▪ Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	---	---	---	---	---

VI. EDUKACJA I NAUKA

1. Nauki społeczne i humanistyczne	▪ podział nauk ▪ nauki społeczne ▪ nauki humanistyczne ▪ interdyscyplinarność ▪ wkład Polaków w nauki społeczne	▪ podaje przykłady nauk społecznych i humanistycznych i określa zakres tematycznych prowadzonych w ich ramach badań; ▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się naukami społecznymi i humanistycznymi.	▪ przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; ▪ określa zakres tematyczny badań prowadzonych w ramach poszczególnych nauk społecznych i humanistycznych [m.in. nauk o polityce, w tym o polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji, nauk prawnych, socjologii, psychologii, pedagogiki, etnologii, kulturoznawstwa];	▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; ▪ wyjaśnia, na czym polegają badania interdyscyplinarne, i przedstawia ich znaczenie we współczesnej nauce; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych	▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.
---	---	--	---	---	--	--

			- wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	[teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].		
2. Uczenie się przez całe życie	- kwalifikacje zawodowe - formy kształcenia ustawicznego - formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych - szkoły policealne	- wymienia typy szkół wyższych; - wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	- pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; - wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; - odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub pełnienia określonych funkcji; - analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu uczenia się przez całe życie.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesem uczenia się przez całe życie; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesu uczenia się przez całe życie; - organizuje debatę dotyczącą znaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; - samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; - organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
3. Szkolnictwo wyższe w Polsce	- uczelnie wyższe w Polsce - organizacja studiów w Rzeczypospolitej Polskiej i w	- wymienia rodzaje uczelni wyższych w Polsce; - wymienia typy studiów dostępnych w Polsce; - pozyskuje z różnych	przedstawia różnice między poszczególnymi typami studiów [studia I i II stopnia, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie, studia	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni wyższej w Polsce [historia, zakres i charakter studiów,	- przedstawia główne cele i założenia dotyczące rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce; - rozwiązuje złożone	dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w Polsce;

	▪ Europie szkoły doktorskie	źródeł informacje na temat interesujących go kierunków studiów.	▪ podyplomowe]; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	miejsce w rankingu szkół wyższych itp.); ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący szkolnictwa wyższego.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Studia za granicą	▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus	▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii Europejskiej.	▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych państwach świata; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; ▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury międzynarodowej; ▪ wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; ▪ wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące studiowania za granicą; ▪ organizuje debatę dotyczącą studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą studiowanie za granicą.

Opracowanie: Barbara Furman.